

Йордан Йовков

Ревност

Като излезе от Енновото кафене и се запъти към дома си, сърдит, с разперени ръце и с издадени напред рамене, като че се готвеше да се бори с някого, Агата стигна до прелеза, който беше между неговата къща и къщата на съседа му, един тесен проход, като малка уличка, през която се влизаше отзад в двора му. Тук той изведнъж чу весел, звънлив смях – смееше се Минка, жена му. Агата се спря, отби се настрана и се прилепи до стената. Той беше забелязал, че понякога Минка приказваше с Генда, Велковия син, съседа му, и беше решил да я издебне и хване. Наистина, това негово подозрение му се виждаше несправедливо и скоро го забравяше, но сега беше сърдит – бяха го надвили на карти, а освен туй и някой го закачи и отдалеч му подхвърли дума за Минка. Агата замълча, но сякаш ястреб закълва сърцето му и оттогаз нито му вървеше в играта, нито можа да се успокои.

Предпазливо, като се държеше близо до стената, той подаде глава напред и надникна: в двора, пред къщи, нямаше никой. Четири стари салкъма се изправяха пред къщата, два от едната страна и два от другата. Над черните дебели дънери се зеленееха млади и крехки, току-що развили се листа, под тях в малката, оградена с нисък плет градинка имаше тръвни с пчели, из напечената от слънцето земя бяха наболи местети стръкове от лалета и божур, още нецъфнали. Къщичката, ниска и продълговата, чисто варосана отпред, със сини первази около прозорците – спретната и хубава, „да я шибнеш, ще тръгне“ – такваз стана тя, откакто влезе в нея Минка. Агата със стиснато сърце помисли, че над това тихо, спокойно гнездо може като гръм да падне злото, да го помрачи, да го запустити. Но той не беше видял Минка и все я търсеше с очи. Пак се чу весел смях и Агата видя Минка отвъд градинката и салкъмите, в самия ъгъл на двора, между двата плета, със сухи черни тръни отгоре. Минка беше на слънце, ръкавите ѝ бяха запретнати и откриваха ръцете ѝ, бели и заоблени; снагата ѝ отзад изглеждаше понапълняла, но още си беше гъвкава и стройна, ръчникът ѝ беше възбърнат нагоре и откриваше шията ѝ, русите ѝ коси светеха на слънцето. Отвъд плета се виждаше мургаво младежко лице, яркочервени устни и над тях – черни като пиявици мустачки. Сърцето на Агата заби, той и без туй си дишаше тежко, защото казваха, че бил имал астма, но сега като че взе да са задушават. Минка предпазливо простря бялата си ръка над тръните и подаде нещо на момъка. Тоя се отдели от плета и си отиде. Като се връщаше Минка в къщи, Агата можа да види отблизо лицето ѝ – усмихнато, светнало и зарадвано. Такова е лицето на жените, когато още мислят за греха си и смятат, че никой не ги е видял.

Нещо удари сякаш Агата по главата, нещо се спусна отпред по челото му и за миг пред очите му притъмня. Той пристъпи настръхнал, страшен, готов да убие човека. Но съвсем отблизо го гледаха очите на Минка, зеленикави, ясни, лъчисти, гледаха го и весело, и невинно и тоя поглед смути Агата. Той се повърна и тъй като гневът му още не беше утихнал, забърза, без да знае де отива, запъти се към къщи, после се върна и тръгна пак към обора. По едно време спря и извика на Минка:

– Вземи да се облечеш! Пригответи се още сега, че ще впрегна каруцата и ще идем у майка ти. Хайде обличай се!

Все тъй весело и невинно, но с още по-голямо учудване в очите, Минка го гледаше, без да продума.

– Не чуваш ли ма? Що стоиш? – кресна й Агата и пак забърза из двора.

Минка разбра, че Агата е ядосан. Тя не знаеше какво толкоз го е разсърдило, но от опит беше научила, че най-добре в такива случаи да си мълчи и да се подчинява. От друга страна, добре е, че ще идат у майкини й, защото тя сама беше го искала. Без да каже нещо, но и без да се уплаши, тя влезе в къщи и взе да се стяга за път. Агата отиде да изкара конете от яхъра.

Агата беше един особен човек, това всички го знаеха. Нямаше повече от трийсет години, набит, снажен, широкоплещест, с голяма глава и дебела шия. Червеното му, малко късаво лице беше широко, сбръчено, сплъстената му гъста коса закриваше ниското му чело и падаше до над очите му. Ленив беше, тежък на приказки, безкрайно добродушен, когато не е разсърден, затуй на всички, на по-стари и на по-млади от него, казваше „ага“ (бати). Оттук му беше излязъл и прякорът – Агата. Но той беше необикновено як и силен: веднъж на кладенеца, като се разсърди, сграбчи едно даначе през краката, издигна го, като да беше агне, и го преметна оттатък олука. А инак беше търпелив и не само оставяше да го закачат, но и сам се мъчеше да размива селяните. Можеше да подигне стол със зъби, бореше се. Понякога напълваше устата си с газ и като я духаше навън на ситни капчици, както правят калпакчиите, запалваше я с клечка кибрит и из устата му захващаше да излиза пламък, като из устата на ламя. Това произвеждаше поразително впечатление, защото Агата го правеше вечер и лятно време.

Но тоя фокус той отдавна вече не беше го правил защото жена му се караше и го пъдеше, че й миришел на газ. Тъй поне предполагаша селяните, защото Агата, мълчалив, какъвто си беше, не казваше нищо, а само се подсмиваше. За жена си той избягваше да говори. Беше

единствен син, той за син, той за дъщеря, и когато баща му го убиха във войната, видя се наследник на голям и хубав имот. За такъв ерген, пък и бил малко глупав, както го одумваха, не беше мъчно да се намери млада и хубава жена. Майка му беше яка и сърчена жена и сама тя, със снахата и със слугата, излизаше наглава с всяка работа, като оставяше Агата да висне на Енуетовото кафене и да играе цял ден на карти. Но когато додеше тежка работа – жетва, вършитба, – или пък когато се разсърдеше от нещо, Агата сам се залавяше за работа и тогаз се виждаше, че не само е силен, но не е и тъй глупав, за каквото го мислеха.

Баба Стояна, майката на Агата, беше излязла, затуй заключиха къщата и скриха ключа на мястото, което знаеха между си. Агата беше си облякъл само една нова аба, гледаше надолу и мълчеше. Каруцата беше напълнена със сено. Минка хвърли една черга и една две възглавници и пременена, с късо кюркче с кожи, с наниз, със светнало хубавичко лице, зарадвана, качи се много бавно, много предпазливо и седна отзад. Агата също беше се качил, но слезе, отиде, та взе брадвата и дено въже и ги тури в каруцата. След туй той се качи и тънките възчерни коне, хубаво охранени богатски коне, грабнаха каруцата и препуснаха по гладкия лъснат път.

Още извън селото ги посрещна отвред пролетна зеленина. Зеленееха се поляните, зеленееха се и нивите, гъсти, къдрав, покрили напълно угарта си. Духаше хладничек вятър, но слънцето често поглеждаше иззад белите облаци и припичаше. Чучулиги пробягваха от двете страни на пътя. Други бяха се издигнали нависоко и пееха.

Бял щърк газе с червените си крака из нивите. Минка го гледа и се усмихва: щъркът ѝ се вижда, като да е с нова черна аба и също тъй важен и сърдит, каквото е Агата. Агата показва само широкия си гръб, не се обръща и не поглежда Минка. Той гледа в една точка, сегиз-тогиз се поизкашля и напрегнато се е замислил. „Ще ида, ще я хвърля на майка ѝ и ще кажа: «На, вземи си дъщерята, не ми трябва мене таква жена!»“

Тъй си мисли Агата. От време на време той подвиква на конете и гласът му, дебел и дрезгав, се чува като ръмжене. Влязоха вече между нивите. Разлистени кичести круши се виждат навсякъде. Чува се кукувица. Минка гледа със светнали очи и едвам-едвам поклаща бялата си брадичка – брой колко пъти ще кукне кукувицата. Агата също тъй гледа към крушите замислен. На едно място той спря каруцата, слезе, огледа се, като да се увери, че наоколо няма никой, след туй взе брадвата и взе да я опитва с пръст дали е остра. Той не продумваше, само чумреше дебелите си склучени вежди и пухтеше. Но скоро той направи някакъв

неопределен знак с едната си ръка и с едното си рамо – като че искаше да каже: „По-нататък, има време!“. Остави брадвата и подкара пак конете.

Не след много той пак слезе, взе сега пък въжето икато отиде до една круша, взе да я оглежда. След туй праметна въжето на един клон, събра двата края и ги опъна, като да опитваше дали клонът ще издържи. И сега той не се обърна, и сега той на каза нищо на Минка. Не трябваше много ум да се разбере, че Агата не мисли да връзва люлка, а като че се готви да беси някого. Насреща из пътя се показва човек на кон. Агата бързо заприбира въжето. Той едва успя да го мушне в сеното на каруцата и конят на човека затрополи наблизко. От тяхното село беше, Чивънгеревият син, Митю.

– Василе – каза Митю, както минаваше на коня си, без да се спира, – какво ходиш от круша на круша, да не търсиш място да се бесиш? – Той погледна Минка и се усмихна. После погледна пак крушите. – Те, крушите, се разлистиха – каза той, – я чувай кукувицата! И чисти са, нямам гъсеници таз година. Ще ядем ний круши и ще правим крушеница!

Агата погледна навъсено след него, след туй му извика:

– Я слушай бе, ага! Огън нямаш ли?

– Огън ли? Имам.

Митю спря коня и забърка в пояса си. Агата отиде при него. Минка, както си гледаше настрана, премести само погледа си и даде ухо да чуе какво си говорят.

– Прахан ми дай, ага. Прахан ми дай, аз си имам огниво.

– Добре, да ти дам прахан. Дай една цигара.

– Нямам цигара, ага. Аз за друго ми трябва огън. Ще запаля огън, голям огън, трябва ми...

– Да не пърлиш някой шопар?

– Може и шопар да пърля, ага. Не се знай...

когато каза тия думи, Агата беше близо до Минка. Селянинът не го чу и си замина. Не каза нищо и Минка. Но тя мълчеше и по-рано и откакто бяха тръгнали, не беше се обадила. Но и сега очите й бързо-бързо се местеха, оглеждаха Агата, смееха се. Агата забеляза той дръзък, присмехулен поглед, намуси се и засумтя. Смехът на Минка беше на устата й, но още не смееше да се отпусне.

Като повървяха малко, Агата пак спря каруцата. Като че беше му омръзнало да слиза, позабави се и изпод око погледна Минка. Той срещна засмените й светли очи, намуси се пак, заподсмърча, в ъглите на широките му устни едва-едва заигра усмивка. Това стана нечакано и за

самия него, гневът му премина като вятър, като лятна мъгла, с него можеше вече да се приказва. Минка ще да е забелязала промяната у него – не е малък дявол – и ей сега ще се обади. Агата се обърна къмконете, за да скрие лицето си, и зачака. Но Минка все мълчеше и не заговорваше. Това учуди Агата и той предпазливо и мълком взе да я наблюдава.

Лицето ѝ сега беше тъй напрегнато и тъй съсредоточено, че най-напред той помисли, че и тя за нещо се е замислила. Но някъде, където каруцата захлопваше по някое неравно място, тя се залавяше с една или с две ръце за сандъка, понадигаше се и лицето ѝ се сбръчкваше от болка. Към Агата тя не поглеждаше вече, като че беше забравила за него. Агата стана още по-любопитен. Някое време той не се обърна, остана неподвижен, като мислеше какво да прави. В туй време той чу тих, плачлив звук и се обърна: Минка беше затворила очи и пребледняла, охкаше, виеше проточено като малко кученце, лицето ѝ все повече се бръчеше от болка. Изведнъж тя усети, че я гледат, и отвори очи.

– Къде ме караш, проклетнико? Луд ли си? – извика тя. – Не виждаш ли, че умирам?

Агата се уплаши и спря каруцата.

– Какво ти е? – попита той.

– Какво ми е – лошо ми е. А човека кара... гаче ли го гонят. И вади брадви и въжета, какви не дивотии върши, а на мене душата ми излиза... Ох, майко! Ох, майчице... Майчице... – заохка тя и заизвива.

Агата окачи юздите и поиска да слезе.

– Какво правиш? – извика Минка. – Карай! Карай, че ще умра тук сред къра. Няма ли наблизо село? Хора няма ли? При хора ме заведи, Васьо, умирам...

Агата разбра най-после какво става и на лицето му се появи уплаха. Но в същото време закипя силата му, обзе го корава решителност, озърна се и разгледа мястото. Разбра де е, разбра, че трябваше само да се свърши завоят, и ще се озове в Матльово. Той шибна единия кон, шибна и другия и тъй като на това място пътят беше равен, каруцата се понесе леко, не тракаше и не подскачаше. Изведнъж завоят се свърши, показа се кладенец, раззеленена върба до него, а по-горе – нисичка татарска къща. Агата отби каруцата и тръгна нагоре към тая къща. Там живееше дядо Мавроди Йоргов, негов познат, едно време голям приятел на баща му.

– А! Минке! Василе! – извика от вратата баба Мавродийца, стара жена, но още изправена и яка. – Хайде де! Слизайте! – Тя се вгледа в Минка, не каза вече нищо, а с бързи крачки доде до нея. Тя пошепна

нещо на Минка и Минка ѝ каза нещо. – Ха, слез, слез по-скоро – каза високо баба Мавродийца. – Имала си късмет, та господ те довел при мене. Не се плаши. Аз таквиз гости чакам. Аз от таквиз работи съм остаряла.

Като се държеше с две ръце, полека, крепена и от баба Мавродийца, Минка слезе. Агата не разпрегна конете, а влезе и той. Но още на вратата го посрещна баба Мавродийца и го избута навън:

– Хайде, хайде, върви си! Нямах работа ти тук, то не е за мъже тук. Иди се разтъпчи из селото. Походи, пък след час-два ела...

Агата разпрегна каруцата, върза конете в яхъра. След туй мина пак пред къщата, поослуша се, но не посмя да влезе. И тъй като в къщи нямаше никой от мъжете, той бавно тръгна из селото, като вървеше напооки, без да знае де отива.

Мина се около час време. Агата отдавна обикаляше около къщата на дяда Мавроди, но едвам сега се реши да наближи. Той гледаше право в прозорците, дишаше тежко поради астмата си, краката му се преплихта. На прага го посрещна баба Мавродийца, засмяна.

– Де ходиш бре, Василе! – каза му тя. – Хайде, честито! Юнак имаш, момче имаш, да ти е живо!

Агата я погледна, позасмя се засрамено, очите му овлажняха. Той се завъртя, обърна се и не влезе в къщи, а се върна пак в двора, влезе в яхъра при конете, помилва едина, помилва другия, после сложи глава на яслата и заплака. И все по-леко и по-радостно му ставаше на душата.

След това, с дива и необуздана решителност, каквато неочаквано го обземаше, той подигна глава, изкара конете и ги впрегна. Изгуби се из пътя като вихрушка. После, не мина нито час време, и той се показа пак с потънали в пяна коне. В каруцата беше баба Стояна – майка му. Тя още не беше пристъпила на изтръпналите си нозе, когато Агата обърна каруцата и подгони пак конете пред себе си.

– Полека карай, ще умориш конете, Василе! – свари да извика баба Стояна, но Агата не я чу. Пък и баба Мавродийца, със запретнати ръце и засмяна, беше излязла вече срещу нея.

След час-два Агата се върна пак. Тоя път в каруцата беше още млада наглед жена – майката на Минка. Конете на Агата бяха капнали. Когато ги вкара в яхъра и ги върза, единият само помириса сеното, не хапна, а прегъна нозе и се опита да легне. Агато го накара да се изправи, попогледна го и излезе.

Къщата беше се развеселила – глъчката на трите жени се чуваше отдалеч. Агата се вмъкна тихо, като срамежлива гледаше към земята и

сякаш снишаваше широките си плещи, та да не се забележи. Щом прекрачи прага, спря се и се изправи до вратата. Завита с черга до над гърдите, отслабнала, с кротко, пребледняло лице, Минка лежеше на одъра. Тя обърна само очите си към Агата и леко-леко се позасмя. На Агата пък се доиска да плаче, но се удържа и остана на мястото си.

Жените го забелязаха и го повикаха. Агата пристъпи, но не знаеше какво да прави, де да седне, какво да каже.

– Какво гледаш, какво ходиш като мечка, хей Василе – засмя се баба Мавродийца, после се наведе и кога се повдигна, в ръцете ѝ беше детето – мъничко детенце, повито и стегнато. – Виж си юнака! Виж си рожбата! – каза баба Мавродийца.

Агата погледна малкото личице. Очите бяха затворени, но мъничките устица зашаваха, като че бозаят. Агата пристъпи на един крак, пристъпи на другия, усмихна се гузно и много не се зарадва. Жал му беше преди всичко за Минка. И докато жените ходеха насам-нататък и шетаха, той стоеше настрана и чакаше да остане сам с Минка, та да ѝ каже нещо. Най-после баба Мавродийца, след като беше се блъсвала веднаж и дважд о него, разбра най-после какво иска и повика жените във в хаетя. Агата доде близо до Минка.

– Минке... таквоз – започна той – Аз лошо направих...

– Какво, Васьо?

– Дето правех онез работи из пътя... туй... с брадвата, с въжето... аз те плаших.

– Мислиш, че не разбрах ли? Колко беше смешен!

– Аз зарад Гендо Великовия го направих. Видях те, като приказваше с него...

Минка отвори широко очи, изгледа го продължително, след туй се засмя.

– Ти му даде нещо – каза Агата.

Минка го гледаше все тъй усмихнато.

– С какви очи си гледал! – каза тя. – Не беше Гендо, а Колю беше, на кръстник Вълчана. Ух бре, не те е срам! Човека ние венчавал, а ти... Какво съм му дала? Дадох му една чашка кафе – заела го бях от кръстницата.

Агата слушаше с отворени уста. Влязоха жените и се заловиха пак за работата си. Агата стана, изправи се и усети как се разлива по снагата му страшната му сила. Сърцето му преливаше от радост, искаше му се да вика, да чупи нещо, да се сбори с някого. Какво да направи? Да вземе ли да дигне някой стол със зъби и да направи малко смях на жените?

Или – да се нажабури с газ и кибрит, а? „Не, не бива – каза си той. – Минка не дава, ще ѝ мирише на газ.“ Щастлив, усмихнат, той седна до огъня в хаетя, припече се и взе с разтреперени ръце да си прави цигара.

Малко по-късно той пак влезе при Минка и, развеселен, успокоен, още от вратата попита, като показваше с очи към детето:

– Какво прави агата, спи ли?

Минка се усмихна, а баба Мавродийца му махна сърдито с ръка да излезе.

КРАЙ

Източник: Словото

Набиране: екип на abc дизайн, Иван Иванов, Essme или Елина Мирчева

Публикация

Йордан Йовков, „Събрани съчинения в шест тома“, Том трети; „Български писател“,
С. 1977. Под общата редакцията на Симеон Султанов.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7846>]